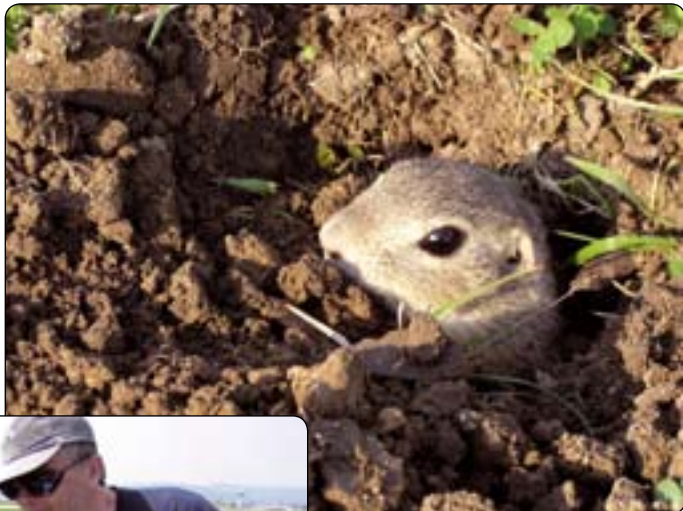

Záchrana sysľa pasienkového na západnom Slovensku

Syseľ pasienkový (*Spermophilus citellus*) je druhom, ktorému sa v poslednom období na Slovensku v dôsledku poklesu populácie dostáva zvýšenej pozornosti. Príčinou postupného úbytku lokalít jeho výskytu je upustenie od klasických spôsobov pasienkového hospodárenia, chemizácia v poľnohospodárstve, rozorávanie a zástavba lúk a pasienkov. Ubúdanie a postupné miznutie sysľa ako potravného základne dravcov si prví všimli ornitológovia. Na strane druhej, v posledných rokoch systle prenikajú na územia, ktoré nie sú pre ne typické (letiská, golfové ihriská a pod.), tam, kde nachádzajú optimálne podmienky na existenciu. Faktory, ktoré pôsobia pozitívne na osídľovanie netypických lokalít, ako sú letiská, sú bohatá potravná ponuka (trávnatý porast), absencia výraznejšieho antropického vplyvu (zákaz vstupu), pravidelne kosená a chemicky neošetrovaná trávnatá plocha, dostatok voľného priestoru pre rozsídľovanie mláďat pred hibernáciou a regulácia predačného tlaku.

Súčasnou snahou Štátnej ochrany prírody SR je prinavrátiť sysľa na pôvodné lokality jeho výskytu. Reštitúcia sysľa pasienkového súvisí s projektom Ochrany dravcov na Slovensku (RPS) a Štátnej ochrany prírody SR s názvom „Ochrana orla kráľovského v slovenskej časti Karpát“ podporeného v roku 2003 programom Európskej komisie LIFE - Nature. Repatriácia prebieha na zabezpečenie potravného základne nielen pre orla kráľovského (*Aquila heliaca*),

ale aj pre sokola rároha (*Falco cherrug*). Oba dravce sú viac či menej špecializované a závislé na love sysľa, ich úbytok a záchrana sú navzájom podmienené. Z ekozozologického hľadiska je syseľ chráneným druhom podľa zákona 543/2002, Z. z. o ochrane prírody a krajiny (spoločenská hodnota druhu je 30 000 Sk) a zaradený do prílohy NATURA 2000 ako európsky významný druh.

etológie druhu. Populácia v ZOO Bojnice bude potenciálnym genetickým rezervoárom pre ďalšie reštitúcie sysľa na Slovensku.

Samotný odchyt sysľov je časovo a technicky najnáročnejšou časťou projektu, ktorý sa začína vyhľadáváním používaných nôr. Na identifikáciu používanej nory slúžia tieto znaky: vychodené steny vstupov do nôr, nezarastené korenkami a nezatahnuté pavučinou, v okolí nory sa nachádzajú zvyšky čerstvej potravy a čerstvého trusu. Zaujímavým dôkazovým znakom je prítomnosť chrobákov druhu *Aphodius citellorum* a *Onthophagus vittulus*, ktoré sú špecifickými koprofágmi žijúcimi v sysľom truse. K používaným norám

sa umiestnili drevené koľky s tzv. pasívnymi slučkami, do ktorých sa systle zachytávali. Pred uložením do prepraviek sa zisťovali somatické znaky. Meranie somatických znakov pozostáva z určenia dĺžky zadného chodidla, dĺžky chvosta a hmotnosti, zisťuje sa tiež pohlavie a vek odchytených jedincov. Na vybranej lokalite pri Kuchyni sa systle vypúšťali do navrhovaných dier a naďalej sa sleduje ich adaptácia na nové prostredie.

Reštitúcia sysľa pasienkového na západnom Slovensku prebieha od roku 2003 na dvoch lokalitách (v katastrálnom území obcí Kuchyňa a Klátová Nová Ves). Všetky systle vypúšťané na týchto lokalitách pochádzajú z pravidelne kosených lúk Letiska M. R. Štefánika v Bratislave.

Mgr. Katarína Tuhárska
Mgr. Ivan Baláz, PhD.

Katedra ekológie a environmentalistiky
FPV UKF Nitra
Pangaea Nitra

Foto: Ivan Baláz

Niekoľko faktov z biológie a ekológie sysľa pasienkového (*Spermophilus citellus*)

Pôvodným domovom a centrom rozšírenia sysľa pasienkového je balkánsky polostrov. V súčasnosti tvoria západnú hranicu rozšírenia západné Čechy. Hranica areálu pokračuje východne z južného Poľska a odtiaľ do Rumunska a priľahlých oblastí Ukrajiny. Na juhu zasahuje do severovýchodného Grécka, Macedónie a zhruba pozdĺž toku Dunaja do Maďarska a Dolného Rakúska na naše územie. Jeho výskyt má na väčšine územia ostrovočekovitý charakter.

Syseľ je stredne veľkým terestrickým hlodavcom so štíhlym telom na nízkych nohách s krátkym chvostom, s hmotnosťou 240 - 340 g. Zafarbenie srsti varíruje od pieskovo žito šedej až po hrdzavo hnedú. Systle sa rozmnožujú raz do roka.

Oblúbuje najmä rastlinnú potravu, a to semená tráv, obiloviny, zrná kukurice, ale aj zelené časti rastlín (ďateľina, lucerna, trávy a lúčne byliny). Neodolateľnou potravou sú obilné zrná, za ktorými dokážu podniknúť i ďaleké výpravy k poliam, čo sa pre mnohých stáva osudným. Živočišnu zložku potravy tvoria vývojové štádiá hmyzu. Syseľ si nezhrmažďuje zimné zásoby. V priebehu dňa nanosí potravu pred vchod do nory a tam ju konzumuje, alebo priamo prenáša mladým.

Systle sú sociálne žijúce živočichy. Na stanovištiach, ktoré osídľujú, vytvárajú kolónie a vyhrabávajú si podzemné nory. Za stredne veľkú kolóniu sa považuje spoločenstvo s asi 20 - 60 jedincami.

Akcia *Spermophilus 2006*, šiesta v poradí, prebehla v dňoch 10. - 13. 4. 2006 a 19. - 21. 4. 2006 za účasti dobrovoľníkov z Katedry ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre a mimovládnej organizácie Pangaea pod

vedením RNDr. Michala Ambrosa zo ŠOP SR. Odchyt sa konal na letiskovej ploche a pred odletovým terminálom letiska M. R. Štefánika v Bratislave. Celkovo sa podarilo odchytiť 135 jedincov, pričom 111 bolo prevezených na vyhovujúce pasienky v blízkosti obce Kuchyňa na Záhorí. Z 24 jedincov prevezených do ZOO Bojnice sa vytvorí stála expozícia populácie sysľa, pričom sa bude skúmať